

ȘCOALA ȘI FAMILIA

FOLIA PENTRU PĂRINȚI ȘI ÎNVĂȚĂTORI.

ESE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ.

Redactori: Ioan Popca și Andreia Bârseanu.

Abonamentul: Pentru Austro-Ungaria pe an 3 fl.; pe $\frac{1}{2}$ an 1 fl. 60 cr.; pe $\frac{1}{4}$ an 1 fl. — Pentru România pe an 10 lei; pe $\frac{1}{2}$ an 5 lei.

Abonamentele se fac la administratorul foit Ion Darius. în Braşov. — Manuscrisurile se trimit unuia dintre redactori tot în Braşov.

Cuprinsul: Scăderile în învățământul religiunii în școala noastră populară. — Despre educațiune (din Arthur Schopenhauer). — Din convorbirile unei mame. — Mititica. — Bibliografie. — Diverse.

Scăderile în învățământul religiunii în școala noastră populară.

De multe-ori auzim pe ómenii competenți și nepreocupați punânduși întrebarea:

a) *Are învățământul religiunii în școala populară vre-un scop? și, dacă are, care este acest scop?*

b) *Ajunge-și școala populară prin învățământul religiunii scopul său?*

Două întrebări, ce ating, sau ar trebui să atingă interesul cel mai viu al fiecărui om inteligent, interesul cu deosebire al părinților, și preste tot al ómenirei.

La întrebarea cea dintâi răspundem cu *da*, că adevărat, învățământul religiunii are în vedere un înalt scop, și acesta este: *a sădi și a desvolta în inimile școlărilor sentimente adevărate religioase-morale, a-i face ómeni buni, împodobiiți cu gândiri și cu vorbe înțelepte, și cu virtuți adevărate creștinesci, ca prin acestea ei să se pótă face pe sine și pe alții fericiți.*

La a doua întrebare răspundem, că acest scop înalt învățământul religiunii, după cum e el astăzi, *nu și'l ajunge*, și nici *nu și'l pótă ajunge*.

Nu'l ajunge și nu și'l pótă ajunge din două temeuri: dintr'unul *pedagogic* și dintr'altul *religios*.

Din punct de vedere *pedagogic* nu se pótă ajunge scopul amintit pentru aceea, fiind-că partea cea mai însem-

nată din acest învățăm. Cnt e de cuprins dogmatic și astfel în contra principiului *intuițiunei*, e mai departe în contra dezvoltării și liberei activități a spiritului copiilor, și preste tot în contra culturii generale a omenirii.

Din punct de vedere *religios* éráși nu se póte ajunge acest scop, fiind că, în loc să se propage prin învățăm. tul religiunii între școlarii sentimente de iubire și de jertfire pentru semenii lor, se întrodue din contră prin un astfel de învățăm. dogmatic idei de desbinare, indoeli, ipocrisie, intoleranță și fanatism religios.

Să căutăm a lămurii afirmațiunea noastră. Am đia, că: *învățăm. tul dogmatic împedecă ajungerea scopului înalt, ce școla poporală îl are în vedere, adecă de a face posibilă dezvoltarea, activitatea liberă spontană a școlarilor, și preste tot cultura n. m. ului omenesc.*

Să probăm acest adev. er.

Învățăm. tul dogmatic, adecă, avel învățăm. tul, ce se dă școlarilor pe temeiul dogmelor feliurite confesionale, este o contradicere a principiului *intuițiunei*, care e cel dintăiul principiu pedagogic.

De e, ca învățăm. tul religiunii să aducă ródă bună, trebuie să întrodueem în sufletul copilului *sentimente religiose*, sau dacă d. nsul a e deja aceste *sentimente*, să i le cultivăm, să i le luminăm și să i le dezvoltăm.

Dar ac. esta nu se póte face prin noțiuni abstracte, prin întrodueerea b. i. e. t. lor în domeniul dogmelor.

Ac. esta o sciú toți aceia, care și au căștigat esperiențe pe acest t. er. m.

Căci cu neputință este, ca prin speculațiunii metafisice dogmatice, care trec preste priceperca copiilor, să se póta deștepta, cultiva și dezvolta sentimente religiose-morale.

Cu neputință și nefiresc lucru e, ca n. s. ce litere și vorbe cu des. ev. r. șire neînțelese să póta converti sufletul lor spre o adev. er. ată viață religioasă-morală.

Speculațiunile t. or. tice dogmatice s. unt obiect al *teologiei*. Teologia însă nu este ea însăși *religiune*, ci numai o *reflecșiune asupra sentimentului religios*.

Dară copilul nu au trebuință de *teologie*, ci de *religiune*.

Isvorul religiunii însă nu e în *cap*, ci în *inimă*; nu în raționament seú în judecată, ci în sentimentul sufletului omului.

Sentimentul sufletului copiilor așadară trebuie să fie cultivat și dezvoltat la acest studiu, *eră* nu judecata lor.

Vom deștepta și cultiva însă acest sentiment în copiii noștri mai bine astfel, că-i vom scóte afară în grădina *naturei*, și le vom arăta aici viața și iubirea lui Dumnezeu în florile primăverii, în fructele toamnei, în răsăritul și apusul sórelui; — îi vom purta apoi în *viața* ómenilor, ca să cunóscă, cum norocul și fericirea ómenilor e nesigură și trecătoare, ca să se deștepte și să se cultive în ei simțul dependenței lor de o putere mai înaltă, și privirea lor uimită să le fie îndreptată în sus, în regiunile celui Atotputernic; — îi vom duce apoi în câmpul cel larg al *istoriei* omenesci, ca aici în întâmplările și sortile ómenilor și ale popórelor să cunóscă înțelepciunea și dreptatea unei providențe dumnezeesci. Și aici le vom pune înaintea sufletului lor tablouri despre bărbați, cari au strălucit prin o viață nepátată, prin o viață sfântă, și cu deosebire le vom înfățișa tabloul vieții ideale a lui Isus și a tuturor bărbaților mari, cari prin cuvântul și exemplul lor au făcut să se înărăscă binele și fericirea némului omenesc.

Asta este pentru copil viața concretă, viața intuíțiune; asta este pentru el adevărată hrană sufletească, dătătoare de viață religioasă-morală, mai bună și mai de folos decât toate speculațiunile abstracte dogmatice.

Invățământul dogmatic însă e în contradicere și cu principiul pedagogic al dezvoltării școlarelor.

Legea dezvoltării este o lege naturală a spiritului omenesc, pe care învățământul trebuie să o considere.

Dilnic trebuie învățătorul să-și pună întrebarea: *cât de dezvoltate sânt puterile sufletesci ale copilului? Ce fel de adevăruri religioase sânt potrivite cu mintea lui, și în ce formă are să i se dea adevărul religios-moral, ca spiritul lui să 'l pótă cuprinde?*

Numai dacă învățătorul *cunósce* legile dezvoltării spiritului copilului; numai dacă el *respectă* totdeauna studiul actual al dezvoltării lui sufletesci, numai atunci va fi el în stare să pótă influența în mod binefăcător prin învățământul său asupra dezvoltării religioase-morale a copilului și asupra formării caracterului lui religios.

Invățământul religiunii însă *nu* ține seamă de fel de acest principiu, ci vine cu teoriile lui reci, dogmatice asupra su-

fletului plin de iubire al copilului, precum în o Ți de toamnă recile neguri se lasă asupra unui strat de flori și ofilesc frumșețile colorilor lor.

Și nici nu se poate altfel.

Acele propozițiuni neînțelese, cu care își sparg capul învățații teologi, ca să le înțelégă, d. e. învățătura despre treime, despre păcatul original, despre preesistența lui Christos, despre sacrameinte, despre concepțiunea imaculată etc. etc. sînt un material, pe care sufletul copiilor nici-odată nu'l va pute mistui. E ca și când copiilor mici nevêrstnici li s'ar da de mîncare *pietre* în loc de *lapte*.

Dară și activitatea propriă a școlarilor se împedecă prin un astfel de învățămênt dogmatic.

De e, ca învățămêntul preste tot, și în deosebi învățămêntul în obiectul religiunei să fie de preț, el trebuie mai 'nainte de tôte să-l facă pe școlari, să fie *ei însiși* activi cu sufletul.

Învățămêntul religiunei trebuie să fie astfel întocmit, ca adevêrurile, ce se spun școlarilor, dênșii să le pôtă înțelege, să le pôtă frămênta și prelucra cu mintea și să le pôtă preface în o avere nedespărțită a sufletului lor; cu un cuvênt să fie *activi* cu mintea lor.

Dară cum vor pute ei fi activi cu spiritul lor, când ei ce aud și ce cetesc, nu pricep de fel, ca și când ar auzi și ar ceti cuvinte chinezesci?

Unde însă copilul nu s'a obișnuit să primescă adevêrul religios în mod spontan eu, fiind el însuși *activ* cu spiritul sêu și prelucrând el însuși cu mintea materialul primit, acolo nu pôte fi vorba de o adevêrată religiositate, care să-l fie de folos practic pentru viêtă.

De se va întroduce în sufletul lui în mod forțat o țesă dogmatică, ce dênșul n'o pricepe, și care, în stadiul nedesvoltării sale, nici nu i se pôte face pricepută, cu cât va cresce el mai mare, cu atâta va fi mai *nereligios*: *îndoteli chinuitoare, contradiceri și neîncredere în sine însuși vor fi rezultatele triste ale unei creșteri, care nu respecteză legile naturei omenesci și nu ține sêmă de gradele desvoltării și de activitatea spontană spirituală a fitorului om.*

Motivul însă cel mai de căpetenie, pentru care noi sîntem cu desăvêșire în contra învățămêntului dogmatic, e: *fiind-că el nu e de fel compatibil cu cultura generală omenescă.*

După principiile pedagogiei copilul nu trebuie să primescă în școala poporală o creștere *ad hoc*, adică: pentru un anumit scop, pentru un hotărît ram de viață, ci creșterea lui trebuie să fie *generală*. Cu alte cuvinte învățământul din școala poporală n'are de scop principal a crește *nicî meseriași, nicî neguțători, nicî preoți*, ci scopul lui este: a crește *omeni, a face din copil omeni buni și folositori sieși și altora*.

Tot astfel e și scopul învățământului religiunii din școala poporală: *general*, și nu *special*, adică: ca printr'ensul să se crească *omeni și creștini adevărați*, érá nu creștini divisați în felurite partide confesionale.

Pedagogia condamnă ori ce fel de creștere și de cultură specială spre un anumit scop, — bine înțeles, pentru începători.

Ea pretinde, ca *mai întâiu* să li se dea școlarilor o *cultură generală*, și numai *după ce au primit pe acesta*, este iertat a le da o cultură specială pentru un anumit ram de viață.

Ea pretinde *mai departe*, în privința religiósă, *mai întâiu* o cultură generală omenescă, și condamnă pe toți aceia, cari încarcă capul copiilor cu dogme și prejudiții în contra altor partide bisericesti, lucruri, care se împotrivesc cu desevêrsire adevêratei culturî generale omenesti.

Unde nu se consideră acest adevêr pedagogic, acolo creșterea, ce se dá școlarilor, nu este *adevêrată creștere*, ci numai o *dresură*. Acolo școlarii sînt *lipsiți de libertatea gândirei*; ce fac, fac numai *de silă*, și învățătorii *numai cu sila* își pot ajunge scopul *dresărei*. Acolo învățătura nu se cuprinde în alt ceva, decât numai în *a spune de rost* aceea, ce mintea nu pricepe și inima nu simte de fel.

Aceștia sînt *scrupuli pedagogiei* cu privire la învățământul religios-dogmatic, prin care, după a noastră părere, nu se pôte ajunge *nicî-de-cum* scopul înalt, de a desvolta și nutri în școlarii sentimente de o adevêrată religiositate.

Ioan Popoa.

Despre educațiune.

(De Arthur Schopenhauer). *)

I.

După cum este cunoscut, *noțiunile* (conceptele) se nasc din *intuițiunii* (observațiunii în sens mai larg, sau reprezentațiunii), de unde urmează în mod firesc, că față de ori și ce lucru reprezentațiunile au să premérgă noțiunilor. Acésta este calea, ce o percurge intelectul nostru, și de aceea n'avem decât să observăm cu băgare de sémă pe un om fără studii și modul lui de a judeca. Un astfel de om cunósce pe deplin observațiunile și reprezentațiunile, care forméază basa noțiunilor sale, și care tóte la un loc sânt resumate prin înséși aceste noțiunii. Un astfel de om cunósce complet și reprezentațiunile și noțiunile, și de aceea ori-ce va avé să judece pe viitor, va puté judeca mai corect.

Acéstă cale de a'si forma cineva judecata o putem numi o *educațiune naturală*.

Din contră, când educațiunea unui ténér va fi măestrită, prin aceea că i se vor face cunoscute ideile, prin aceea că va ceti sau va fi instruat, i se încarcă capul cu *noțiuni*, fără ca să'si fi putut face observările și reprezentațiunile sale despre un lucru, fără ca să fi cunoscut lumea din propria sa intuițiune.

Un astfel de ténér trebuie mai pe urmă să facă observațiunii pentru a se convinge despre adevérul noțiunilor, ce le cunósce de mai 'nainte din spusele cui-va sau din cetire.

Ce urmează de aici? — Urméază, că un astfel de ténér până când își va câștiga convingere despre noțiunile primite, le va folosi în mod fals și astfel va judeca fals atât lucrurile, cât și pe ómeni, și va lucra fals.

Astfel să nu ne prindă mirarea, dacă *educațiunea măestrită* forméază ómeni cu capetele sucite, și dacă noi în tinerețe după multă instrucție și cetire sântem naivi și unilaterali, dacă intrăm în lume cu idei confuze și cu neîncredere în noi, și dacă ne purtăm preste tot cu o mare rezervă. Să nu ne prindă de loc mirarea de óre-ce ni s'a încărcat capul cu noțiuni, pe care ar trebui să le aplicăm ca maturi, dar pe care mai totdeuna le aplicăm și le folosim în mod incorect (anapoda).

*) Din «Parerga și Paralipomena.» Vol. II.

Acel *ὄρετον πρότερον*, prin care noi tocmă în contra modului cum se dezvoltă spiritul nostru, primim mai întâiu noțiunii, și mai târziu ne câștigăm reprezentațiunii, se explică, de ore-ce educatorii în loc să'și dea silința de a cunoșce facultățile tinerilor, în loc de a deprinde pe tineri, ca să *juduce* și să *cuqcte*, totă activitatea lor se mărginesce întru a încărca capul cu idei străine, cu noțiuni formate gata și prin urmare nepricpute. De aici urmază, că abia târziu ne redesteptăm și ne silim a îndrepta toate judecățile și convingerile noastre rezultate din falsa înțelegere și aplicare a noțiunilor, ce ni s'au infiltrat de educatorii noștri.

Förte rar ne succede a face acéstă îndreptare, ceea-ce se póte observa la mulți „*invêțați*,” cari nu posed o minte sănêtósă, astfel cum o vedem la ómeni fără cea mai mică educațiune măestrită.

II.

Scopul educațiunii este de a face pe tineri, ca să cunoscă lumea; ér pentru a cunescce lumea cu temeiú, trebuie ca în ori-ce lucru, despre care vrem să ne dăm părerea, să premêrgă noțiunii intuițiunea; mai departe să premêrgă noțiunile speciale celor generale, și astfel totă invêțătura să se facă într'o ordine precisă, întocmai cum este alcătuit intelectul nostru pentru a cuprinde ceva cu temeiú, pentru a forma o noțiune. Indată-ce însă se face vre un salt în acéstă ordine, noțiunile, care ni le vom forma, vor fi ne-complete și false, și modul nostru de a privi lumea va fi o particularitate sucită, pe care tot ténêrul o va păstra în capul său pentru un timp óre-care, cel mai mulți o vor păstra pentru totdeauna. Dacă fiecare dintre noi se va examina el însuși, se va convinge, că despre unele lucruri și raporturi de tot simple abia târziu, ca matur, a căpêtat o idee adevêrată și limpede.

Și acéstă din singurul motiv, că la cunoscerea lumii nu a purces într'o ordine precisă, în șirul intuițiunilor sale au rămas spațiuri góle, și astfel la început educațiunea, fie ea artificială, fie ea naturală, din pricina salturilor, a avut ca rezultat nisce idei întunecate.

De aci urmază, că mai întâiu ar fi cu cale, ca să se cerceteze, care este *șirul natural* pentru a da cui-va cunoscințe, și astfel apoi, pe calea aflată să purcêdă educa-

torii în mod metodic, ca să'i facă tinerimei cunoscută lumea cu lucrurile și relațiunile ei, fără ca să'i umple capul cu idei superficiale, care cu anevoie, ba putem dice, că nici odată nu se mai pot scôte. Cu deosebire să apere pe copil de a întrebuița cuvinte, pe care nu le înțeleg.*)

În toate acestea lucrul principal este, ca educatorul să caute, ca copilul să 'și câștige mai întâiu intuițiunea, și apoi să 'și estragă noțiunea, și la tot cazul să împedecă contrarul, ceea-ce de obicei nu se face, și ceea-ce este o întâmplare din cele mai nenorocóse, în tocmai ca și când copilul ar veni pe lume cu picioréle înainte, sau la face-rea unui vers s'ar căuta mai întâiu și mai întâiu rima.

Spiritul copilului este încă lipsit de intuițiune, când educatorul îi dá noțiuni și judecâți, care devin în scurtă vreme adevérate *prejudiții* și astfel cu aceste prejudiții purcede copilul la intuițiune și la experiență.

Așa se întâmplă de regulă, în loc ca să se întâmple tocmai contrarul, ca mai întâiu să se facă intuițiunea și experiența, și mai târziu să se purcedă la noțiune sau la judecată.

Intuițiunea este multi-laterală, estinsă și abundantă, și astfel nu se pôte pune pe aceeași treptă cu *noțiunea abstractă*, care este de tot concisă și restrênsă, și pentru a cărei pricepere se cere agerime de minte. Prin urmare intuițiunea, care se va face mai târziu, nu va fi în stare nici odată, sau foarte cu anevoie, să schimbe sau să îndrepteze nisce noțiuni deja primite de mult. Chiar dacă observăm nepotrivélă mare între intuițiunile făcute mai târziu și între noțiunile primite de mai 'nainte, totuși nu le schimbăm pe acestea, nu le îndreptăm, ci căutăm a ne înșela noi pe noi, închidem ochii, numai și numai pentru a nu fi espuși la paguba de a perde o noțiune deja avută. Astfel se întâmplă, că unii ómeni totă viața lor rênân nisce închipuiți, nisce flecari, nisce superficiali și nisce ómeni prejudițiați, și meniți a ajunge la idei fixe; acésta tocmai pentru că ei nu și-au dat silința de a 'și estrage noțiuni sigure din intuițiuni și din experiență, lucru, care pôte

*) Copilul aú obiceiul, că în loc de a 'și da silința să înțelegă lucrul însuși se mulțimesc numai cu învățarea *vorbelor* pe de rost, ca la ocaziune să se pótă ajuta. Acest obicei se înrădăcinéză în tinerime, de unde urméză, că mulți învățați n'au *sciință adevérată*, ci o spoială legată de *cuvintele*, ce li s'au întipărit.

l'ar fi făcut, dacă educatorul nu li-ar fi dat de-a gata noțiunii și judecăți. Această împrejurare face, că întîlnim atîta oameni mărginiți și fără nici o profunditate.

Este deci cu cale, ca educatorul să țină strict *șirul natural* constatat ca potrivit pentru formarea intelectuală a tinerimei. Nu este iertat a se da tinerimei noțiunea lucrurilor, pînă cînd nu s'a făcut intuițiunea aceloră, sau cel puțin pînă cînd educatorul nu a explicat și nu a convins pe tineri asupra intuițiunii. În acest caz copilul ar avea puține noțiuni, dar acele puține ar fi cu temei și adevărate. Să va deprinde el de a judeca însuși, și nu va face întrebuintare de capul altuia pentru a judeca*); n'ar avea gîrgăunul și prejudiciile cele multe, pentru a căror depărtare și nimicire va întrebuinta cea mai mare cantitate din experiența și convingerea, ce și-o va câștiga; spiritul n'ar fi trîndav, ci din contră ar fi deprins la temeinicie în cunoștințe, la lucru limpede, la judecată proprie și la nepreocupațiune.

Preste tot ar trebui, ca copiii să fie deprinși a cunoște lumea mai întîiu din „original,” *er' nici de-cum din „copie.”* Așa dară *în loc de a se grăbi educatorul ca să dea în mîna băieților diferitele cărți, ar face mult mai bine, dacă le-ar face cunoscută lumea, lucrurile ei și relațiile omenilor, într'un mod gradat.* Și anume mai întîiu să bage de seamă, ca să-i facă pe băieți să potă pricepe pe deplin realitatea (realul), și să-i prepare pentru de a-și forma noțiunile din lumea reală și conform intuițiunii lucrurilor singuraticе, ce există în lume; să nu-l lase, ca el să-și formeze noțiunii din cărți, din povești, sau din spusele altora, căci astfel de noțiuni se înțeleg fals, și umple capul copiilor cu chimere, care nu se pot aplica în realitate, ceea-ce îl duce la rătăcirii teoretice și la rătăcirii practice (în judecată).

Este îngrozitor, cînd te cugeți la desavantagiile, ce rezultă pentru educațiune din astfel de chimere și din prejudiciile, care se nasc din ele, așa încât (de ore-ce educațiunea are de scop a introduce tinerimea în lume și a-i descoperi adevărata viață și existență) ea este îngreunată, și totă activitatea educatorului adevărat trebuie să se con-

*) Veđi însemnatul capitol din Schopenhauer, intitulat „Selbstdenken.”

centreze întru a desvêti tinerimea de aceea ce scie. Aci se pôte aplica răspunsul lui Antistenei, p: care îl amintesc Diogenes Laertius, dicên: „ερωτηθείς τ: των μαθηματων αναγκαιοτατων, εφη, „το κακx απομαθειν.“ (interrogatus quoniam esset disciplina maxime necessaria, Mala, inquit, dediscere).*)

III.

Tocmai pentru că greșelele (rătăcirile) priuite din etate fragedă rămân de regulă neșterse, și de ôre-ce puterea de a judeca se desvôltă mai târziu, până la etatea de 16 ani să ferim pe copil de ori-ce învățatura, în care ar puté fi incorectități și greșeli mari (precum d. e. în filosofie, în religione etc.) și de ori ce tесе și vederi generale, și să-l instruăm numai în *învătăuri perfecte, precum este matematica, sau în învățături*, unde unele incorectități nu pot avé urmări triste, precum sânt limbile, istoria naturală, istoria și altele. Un lucru însă să nu'l pèrdă din vedere educatorul, și adecă, ca conform etății elevilor să-l instrueze numai în astfel de științe, care se potrivesc pentru el, și pe care le pot înțelege.

În copilărie și junete este timpul de a aduna *date* și de a învăța fundamental lucruri singuraticе. Judecata tinerilor în genere trebuie să fie suspendată, și deslușirele finale să se amâne până mai târziu.

Puterea de a judeca, de ôre-ce recere maturitate și experiență, să se lase a se mai odihni, și să se ferescă educatorii adeverați de a infiltra în tinerime prejudiții, căci prin astfel de procedură se slăbesce și se împedecă judecata foarte mult.

Din contră memoria trebuie să se ia în deapropé băgare de seamă, căci ea la tineri este mai tare și mai tenace; cu toate acestea tocmai aci să fie educatorul foarte precaut și să alegă materialul cât se pôte mai scrupulos. Căci dacă ceea-ce învățăm bine în tinerețe, duréză pe vecie, atunci această dispoziție omenescă este de lipsă să se întrebuinteze cât se pôte mai cu folos. N'avem decât să ne gândim, cum ținem minte persoanele, pe care le-am cunoscut în cel dintâiu 12 ani, și cum ținem minte întâmplările cele mai multe din acel timp, cum ținem minte ce

*) Intrebat fiind, care este învățatura cea mai de lipsă, răspuns: A ceea de a desvêti pe cine-va de cele rău învățate.

am auzit, ce am văzut și ce am esperiat în acea etate, pentru a ne convinge de importanța modului, cum întrebuințăm timpul din tinerețe. Este deci foarte corect, ca totă educațiunea să o basăm pe puterea de concepere și pe tenacitatea spiritului tînăr, astfel ca să ținem o socotélă strictă de impresiunile tinereții, pe care să le orânduim după tóte cerințele și regulele. De óre-ce însă omul puțin timp este tînăr, și de óre-ce și capacitatea memoriei preste tot, și în specie a fiecărui individ, este limitată, de aceea trebuie să fim băgători de sémă și să nu 'l încercăm memoria cu balast, ci să sa-i dăm tînărului numai ce-e mai esențial și mai important din aceea ce voim să-i dăm.

Alegerea părților esențiale și importante să se facă de capetele cele mai eninente și de cei mai esperti maestri în fie-care specialitate, și rezultatul acestei alegeri să se statoréscă ca normă. Ca basă la acéstă alegere să servéscă un prospect, ce se va face, de tot ce este esențial și important în general pentru un om, și în parte pentru fie-care meserie sau specialitate.

Cunoscințele esențiale ar trebui érași împărțite în cursuri treptate sau în enciclopedii, după gradul de cultură generală, ce este a i se ascrie, după relațiunile sale. fiecărui. Acéstă să se facă dela învățămîntul primar (mărginit la aceea, ce este necesar pentru tinerețe) până la complexul studiilor facultății filosofice.

Cunoscințele importante, adecă alegerea materiilor importante, să se lase maistrilor dibaci, fiecărui în specialitatea sa. Amëndoué acestea, adecă *esențialul și importantul* ar face un întreg, pe care l'am puté numi un canon amănunțit al educațiunei intelectuale, care canon însă ar trebui de bună sémă revidat din 10 în 10 ani.

Prin acéstă procedură și prin acéstă alcătuială, am puté întrebuința puterea de memorie a tînărului într'un mod cât se póte de folositor, și am da puterei de a judeca, ce se desvóltă în omi cu mult mai târziu, un material cât se póte de bun.

IV.

Maturitatea consciinței, adecă perfecțiunea la care póte ajunge ea în fiecare individ, consistă în aceea, ca omul

să împreune toate noțiunile sale abstracte cu intuițiunile, din care s'au format ele, și astfel fiecare noțiune să aibă ca basă intuițiunea; singura împrejurare când o noțiune poate fi de o valoare reală; ér' pe de altă parte dintr'o serie de intuițiuni să estragă noțiuni amăsurate lor, ca să ajungă la ceva perfect.

Maturitatea se câștigă prin experiența, și astfel se cere un timp órecare pentru a o posede.

Deóre-ce însă consciința noastră despre suma intuițiunilor și despre suma noțiunilor se forméză separat, și anume intuițiunea pe o cale naturală, ér' noțiunea prin aceea, că ne-au învățat sau ne-au comunicat alții bine sau rău, de aceea în anii tinereței este foarte puțină legătură și consonanță între noțiunile, ce ni s'au comunicat prin vorbe de către educatorii noștri, și între consciința noastră reală despre suma *intuițiunilor*, ce le-am făcut înșine. In-cetul cu încetul se apropie noțiunea de intuițiune, se lámuresc reciproc și se corectéză de judecata noastră; cu toate acestea numai atunci putem dice, că am ajuns la maturitatea consciinței, când noțiunea și cu intuițiunile vor fi concrescute și vor forma un întreg.

Maturitatea acésta nu afárnă dela gradul de capacitate ce'l posede cineva, ci depinde numai dela gradul de intensitate, ce'l are consciința abstractă (suma noțiunilor) și consciința reală (suma intuițiunilor).

V.

Pentru viața practică, studiul cel mai de căpetenie este, ca omul să'si câștige o cunoștință acurată despre lume și despre întemplările din lume. Pe cât de însemnat este acest studiū, pe atât e de ostenicios, deóre-ce duréză totă viața noastră, fără ca să putem dice, că suntem gata cu el; pe când din contră, în sciință căpétăm deja în junete tot ce este mai esențial.

Copilul (până la 16 ani) ca începător, pentru a ajunge la cunoștința lumii, învață lecțiunile dintăiū, care sūnt și cele mai grele, cu toate acestea chiar ca om matur are să mai completeze mult aceste lecțiuni.

Mult ne împedecă pe noi de a ajunge la cunoșcerea lumii, romanele, care ne infățisză lucruri și relații ome-

nesci, ce într'adevăr nu există*). Tinerimea, fiind neformată, primesce tot ce cetesce și și-l încarcă spiritul cu o mulțime de lucruri necontrolate, și astfel tinerii, cari până acum au fost în nesciință, își umple capetele cu o mulțime de presupunerii menite de a-i induce într'o totală greșală, și de a le întuneca mintea pentru experiența, ce o vor face și pentru instrucția, ce o vor primi.

Dacă tinerii (și cu deosebire fetele) până acum au fost ôre-cum în întunec, vor fi de aci înainte seduși tocmai prin ideile neesacte, ce le vor avea din cetirea romanelor, care idei vor face imposibilă chiar și școala experienței, și vor prezenta învățăturile ei într'o lumină falsă. Prin romane vor căpăta o idee deosebită despre lume și viață, o idee, care le va produce închipuirii, ce nici când nu se vor îndeplini, și așteptarea încordată de a ajunge ideile romantice va avea cea mai periculoasă urmare asupra întregii vieți.

Cu mult mai fericită va fi aceea parte a tinerimei, care în etatea frageții nu a avut ocaziune de a se ocupa cu cetirea romanelor, precum sînt meșteșugarii etc. Nu încapă îndoială, sînt și romane foarte bune, care au o influință binefacătoare asupra creșterii, și anume: „Gil Blas“ și celelalte romane ale lui Lesage; mai departe „Vicar of Wakefield“, **) încât-va romanele lui Walter Scott, er' ca ceva satiric de prima clasă. de unde putem vedea, ce rezultate produce cetirea romanelor slabe, amintim pe „Don Quijote“ al lui Cervantes. —

I. C. Panțu.

Din convorbirile unei mame.

II. Respectul în familie***).

Cinstește pre tatăl tîu și pre
mumă-ta, ca să-ți fie ție bine, și
mulți ani să trăești pe pămînt!
Deuteronomul.

Dela biserică, trec la alt templu al respectului și al dragostei. Acest templu, pe care l-ați găsit, este: *Familia*, sau cum se mai dice, *ratva părintescă*.

* Schopenhauer înțelege de bună seamă direcția romantică. Tocmai de aci se poate aprecia realismul în literatură, și influința lui asupra cetitorilor. Trad.

** Preotul din Wakefield. de Oliver Goldsmith.

*** Vezi N-rul 3. pag. 59.

De când locuințele sînt mai strimte, și copilii mai des în atingere cu tatăl și cu mama lor, ôre-care familiaritate, care merge cîte odată pînă la cameraderie, tînde a lua locul vechiului respect filial. Acesta e un rîu, amicîi mei, căci nu trebuie să uitați distanța ce există între voi și părinții voștri, cari vî întrec în etate, în experiență, în jertfe și în suferințe. Odiuloră copilul sîrută mîna părinților sîi. Astăzi le sate după gât, și cî una sînt totdeuna obligată de a explica fiului meu, că este dator a'mî sîruta mîna, înainte de a mî îmbrățișa.

Eu pîn pond pe aceea, ca respectul vostru față de noi să premîrgă dragostei. În totî anticitatea au fost crescuți copiii în acest sfînt respect.

Chiar în timpurile, cînd Romanii erau un popor necult și neastîmpîrat, îi vedem venerînd familia. Cine din voi nu'și aduce amîinte de Coriolan, pe cîte pofta de a'și rîsbuha îl armase cîntîrî patriei sale? El tîmase surd la tîgîrile senatului, la îmbruîrile preoților și la rugîmintile vestalelor; dar cînd vedî apropiîndu-se bîtrîna sa mamă, tot dotul sîu de rîsbunare dispărî.

Cîm douî miî de anî mai tîrîiî, mama lui Ștefan cel Mare făcî să'și împlinească datoria pe un fiu brav, pe care retragerea în disordine a armatei sale, era să'î împingî la desonore.

Ce vî voiî spune de sîpînbrea mișcîtoare a lui Isaac? De fîca lui Jefta, victîmî unui jurîmînt fără de mîinte al tatălui sîu? De Iligenia, care a primit să fîe jertfîtî de Agamemnon pîntîrî mîntuirea flotei grecesci? Christos însuși pe muntele maslinilor, vedînd paharul suferințelor apropiîndu-se de buzele sale, a đis: „Pîrinte, făcî-se voia ta și nu a mea!”

În evul mediî copiii fîind crescuți în locuințe de tot separate, nu vedeau mai nicî odatî pe pîrinții lor. În đilele nîstre încî, în Anglia, copiii đic tatălui lor „Sir” (domnule), și în Scoția este obiceiul de a se arîta copîilor o notî despre tîte cheltuelile, pe care le-au avut pîrinții cu ei, dovedîndu-li-se prin acîsta atî sumă jertfelor, cît și aceea a datorîilor lor în viitor.

Îmî veși đice pîte, că pîrinții nu'și împlineesc decît datoria lor. — Fie; darî nu trebuie de loc să plecați din punctul acesta, și să credeți, că pîrinții ar avî numai obligîmîinte, ér' copiii numai drepturî. Din cîntîrî, drepturî are numai acela, care își împlinește datoria, și acesta este motivul, pentru care au pîrinții drepturî atî de însemnate asupra vîstrî.

Sînt vre-o cincî-đeci de anî și pîte chiar mai pușin decît atîta, cînd era și în familiile nîstre o mare strictetî. Copiii nu

să arătau înaintea părinților, decât numai când erau invitați. Ei rămăneau în pragul ușii și nu se apropiau să sêrute mâna, decât când le făcea semn tatăl lor, și se mărginiau a răspunde la întrebările, ce li se puneau.

Ea însă mi mi vedeam părinții numai în timpul mesei, când ședeam cu învățătoarea la un colț de masă. După-ce isprăviam de mâncat, le sêrutam mâna și mă teintorceam în odaia mea. Arareori eram oprită la mama, ca să mă joc, și tot așa de rar făceam preumblări afară din grădina de lângă casa noastră.

Acosta era pôte mai puțin plăcut pentru copii, decât relațiunile de astăzi; însă părinții aveau mai multă autoritate și toți mic și mare, se aflau mai bine.

Nu vă voi spune să iubiți pe tatăl vostru și pe mama voastră, căci pôte să am înaintea mea nisce mici diavoli, în nici un cas însă nisce mici monstri. Vă aduc numai aminte de porunca lui Dumnezeu: „Cinstesce pe tatăl tău și pe mama ta.“

Voișese să vă citez încă un exemplu de supunere la un tînăr, pe care-l eunosc.

El era de șase-spre-șapte ani și se afla într'o excursiune cu părinții săi și cu alte câte-va persoane.

În decursul preumblării d-l. X., care avea un temperament destul de iute, creșu, că vede pe fiul-său zîbind cu rîutate, și fără a se mai gândi, îi șterse o palmă bietului băiat. O palmă revoltă totdeauna; dar a o primi la 16 ani, înaintea lumii, înaintea damelor, nu este așa, că este prea aspru?

Bietul băiat se 'nroși, înghiți durerea, și nu suflă un cuvînt. Lăudându-l ôre-cine în ziua următoare pentru supunerea, care a arătat-o, el dișe: „Pentru-ce?... Tata este stăpîn și pôte face tot ce vrea!“

Respectați așa-dară totdeauna copiii mei, pe aceia, cari v'au dat viața, și cari vi-o dau încă în fiecare zi, jertfînd o parte din viața lor. Chiar când ați vedé pe părinții voștri făcînd ceva demn de luat în ris, gîndiți-vé, că n'aveți dreptul nici de a-i judeca, nici de a-i critica. Toți ômenii sînt slăbiciuni; pôte că părinții voștri n'au fost atît de bine îngrijiți, precum vé îngrijesc ei pe voi.

Datoria voastră este de a-i apêra, de a le acoperi greșelile, ca acel fiu al lui Noe, care singur s'a gîndit, să arunce o haină pe corpul gol al tatălui său. Aceea, ce a făcut fiul lui Noe, voi veți puté face cu toții, purtându-vé astfel, ca curățenia și onestitatea vieții voștre să 'nchidă gura aceloră, cari ar voi să defaima pe părinții voștri.

Pentru voi, cari sunteți fericiți, nu este nici un merit, decât aveți acest respect. N'ați auzit însă nici odată vorbindu-se de părinți, cari bea și cari se întorc acasă numai ca să-și maltrateze copiii; alții, cari jocă cărți în toate serile, chiar nopți întregi, ne mai voind să scie, că au o familie, și că această familie nu are ce să mănânce! Alții, cari caută să se îmbogățescă prin mijloace rușinoase!... Nu sunt ore mame, care își uită de copiii lor?

Nu vă voiu mai spune nimica de acei bieți părăsiți — copii aflați, — cari intră în viață ca niște *paria*, și cari sunt lăsați umilirei și milei.

Așadar, dacă Dumnezeu a dat tuturor acestor nenorociți să sufere fără a murmura împotriva părinților lor, câtă dragoste și cât respect, copiii mei, nu datorai voi acelor, cari n'au trăit decât în neliniștirii, în iubire și în sacrificii pentru voi!

Să dice, că viața în acest liceu este foarte scumpă; nu știu, dacă toți părinții voștri sunt bogați; mai că nu așa crede. Ei își trag așadar dela gură pentru de a vă face omenii cu carte, și dacă nu ați lucra, acesta ar fi ca și cum ați fura banii, pe care noi îi cheltuim pentru voi, după ce i-am plătit adesea cu sănătatea noastră.

Abia citez să vă spun, că am vădut copil, căroro le era rușine de haina tocită a tatălui lor sau de o rochie eșită din modă a mamei lor. Pe acești copii îi va muștra rău conștiința, când vor ajunge la vârsta aceea, ca să înțeleagă crușimea lor.

Dar eu vă aud murmurând și dicând, că din astfel de băieți nu a putut să iese decât niște omenii răi. Ei bine, nu e așa. Nu au eșit niște mișei, și acesta vă dovedesce, că cu timpul, prin voință și prin minte, omul își poate totdeauna învinge înclinațiunile sale spre rău. Cunosco un om, care în tinerețea sa a fost foarte risipitor, cheltuindu-și fără crușare averea ce o moștenise. Să juca mult, trăia în nerânduială, era un bărbat vrednic de plâns.

Astăzi același om nu se ocupă decât de familia sa. Tată de familie de model, el știu să se oprască pe povârniș, și prin îngrijirile sale averea sa s'a mărit în mod considerabil. Fiind însă într-o zi felicitat pentru schimbarea sa, el răspunse trist: Este adevărat, dar îmi rămâne o părere de rău sfâșietore. Bietul meu tată a murit cu ideea, că eu sunt un risipitor și un om pierdut.

Omul poate ave așadar totdeauna destulă stăpânire de sine, pentru a-și coriga natura. Când nu o face, este dovadă, că-l lipsește voința de a face bine.

Nu mai, copiii mei, pentru a ave această voință, nu așteptați prea mult și nu ne lăsați să murim în gânduri triste.

V'am spus un exemplu din viața de toate zilele; Istoria ne dă asemenea un număr frumos de astfel de exemple.

Enric V ducea ca principe de Walles o viață atât de desfrânată, încât ajunse să fie spaima bunilor cetățeni din Londra; el intra noaptea în locuințele lor însoțit de o bandă de prietini demoralizați, dându-se la escese și jefuind pe trecători ziua în amiaza mare.

În urma unor asemenea fapte, acest principe fu chiar condamnat și pus în închisore. Enric IV murì în trista convingere, că din fiul său va eși un rău rege.

Însă departe de a fi așa, regele Enric V a fost dimpotrivă unul din marii domnitori ai Angliei. Abia se urcă pe tron, și rupse ori-ce relațiuni cu camerașii săi de petrecere. El chemă înaintea sa pe judele, care îl trimisese în închisore, și pe când Gascoigne s'aștepta să plătească cu viața o astfel de sentință, regele-l laudă imparțialitatea cea mare, dicând, că se simte fericit, vedând cât de bine este înțeleasă justiția în Anglia.

Astăzi încă se vede în camera comunelor un tablou (în fresco), care reprezintă pe Gascoigne pronunțând sentința sa contra prințului de Walles.

Frideric II ne dă un exemplu tot atât de bun despre victoriile, ce le poate omul raporta asupra sa. Ca tînăr Frideric era aplicat numai spre literatură, artă, lucu și plăceri. Tatăl său, Frideric Wilhelm I. voi chiar a-l condamna ca desertor, pentru că să schimbe ordinea de succesiune pe tron. Cu toate acestea nici-când nu a fost o coronă purtată mai glorios, și cea dintâi grijă a lui Frideric fu, să jertfescă gusturile sale de prinț pentru datoriile sale de rege. El, care până atunci nu arătase nici o înclinațiune spre exercițiile militare, își consacra tot timpul său pentru desvoltarea armatei, încât armata prusiană ajunse a fi una din cele dintâi din Europa.

Lucusului de mai înainte îl urmă o îmbrăcăminte simplă și strictă. Violent și supărăcios din fire, acest prinț scia să-și stăpânescă caracterul, și pe când mai înainte îl plăcea să-și coccă somnul, ca rege îl vedeai sculându-se la 5 ore dimineța, érna ca și vara.

În modul acesta el avea timp să-și multămescă gustul său pentru litere și musică, fără a neîngriji afacerile importante ale regatului.

Frideric II a fost un mare cuceritor, un mare legislator, un scriitor și artist prețuit de ómenii timpului său.

Éta în ce mod sciù acest fiu, pe care tatăl său voia să-l de-

părteze dela tron, să merite titlul de Mare, pe care i l'a dat poporul, și pe care l'a întărit istoria. —

Dacă datorați atât respect față de tatăl vostru și de mama voastră, nu mai puțin datorați voi moșului și bunel vóstre, cari sânt pentru voi un al doilea tată și o a doua mamă.

De alt-cum, copiii mei, bătrânii au totdeauna dreptul să fie respectați de voi. Ei represintă trecutul, adecă multe ruine, acolo unde era multă tinerețe, și cine scie câtă viață, câtă fericire!...

Fiți bunți cu aceia, cari se cobóră spre împărăția umbrelor, voi, cari vă ridicați la lumină, — la lumina care a fost și a lor, bieții bătrâni!

Intrebări.

1. Este respectul în familie de origine veche?
2. Câte-va exemple: Coriolan, mama lui Ștefan cel Mare etc.
3. Care erau odinióră relațiunile copiilor noștri față cu părinții lor?
4. Ce ne învață porunca lui Dumnezeu?
5. Cum putem apăra pe părinții noștri?
6. Póte un copil să-și schimbe natura sa?
7. Spuneți ceva despre Enric V. și despre Gascoigne?
8. Spuneți câte-va cuvinte despre Frideric II.
9. Pentru-ce trebuie să respectăm pe moșul nostru și pe buna noastră, și în gencre pe bătrâni?

G.

Mitica.

(Schită din năcazurile qilnice).

Mă aflam în sərbătorile Pascilor într'un sat din apropierea Brașovului. Gazda mea era preotul locului, un om mai înaintat în vėrstă, la care mulți credincioși din împrejurime vin, ca să-și găsescă mângăere sufletescă.

Tocmai eram gata să pornesc și eu la biserică, unde gazda mea se afla de vre-un cias și mai bine, când auzi porța deschidându-se, și uitându-mă pe feréstră, vădui întrând în curte două femei, dintre care una mai ténără ducea în brațe un copil pe jumătate învălit în scurteica, cu care era îmbrăcată.

De óre-ce eram singur în casă, — căci familia preotului era de asemenea la biserică, érá slugile aveau de lucru pe afară —, le eșii înainte în pragul odăii de intrare.

„Căutați pe părintele!“, început eu, fără să le mai dau rėgaz a'mi dice obiceiuitul „Christos a înviat!“

„Da, pe părintele,” îmi răspuse cea mai în vârstă dintre cele două femei.

„Vrei, să vă facă vre-o slujbă?” întrebai eu mai departe.

„Da, o slujbă!” îmi răspuse tot femeia mai în vârstă.

Pe când schimbam noi aceste cuvinte, scurteica celei mai tinere se dădă puțin la o parte și un mărăit dureros se auzi eșind din pieptul mititelului, ce'l ținea în brațe.

„Ce e cu băiețelul?” întrebai eu, atins dureros de tonurile, pe care le aușisem.

„Scie Dumneșu, domnule!” îmi răspuse tot cea mai vorbăreță dintre cele două femei, pe când cealaltă oftă odată din greu, și și îndreptă cu milă privirea sa întristată asupra sărmanei făpturi, ce se văieta la sinul său. Un strop ca de cristal mi se părură, că se furișează pe sub genele nen-rocitei femei.

Eraū nisce Pașci cu zăpadă. Afară era neobișnuit de rece, și după portul lor, cunosceam, că cele două femei au venit dintr'un sat destul de depărtat. Le poftii deci să între în casă, unde focul pâlpăia voios în soba de metal.

Femeile mele, ca toate Româncele, se mai codiră nișel, spundu-mi, că nu sunt ostenite de fel, că au tot ședut acasă și că se grăbesc să'l găsească pe părintele, până când în sfârșit, învinse de repețitele mele îndemnări, intrară în lăuntru.

Le făcut loc lângă sobă, și le poftii să ședă.

Femeia cu copilul își desbracă scurteica, și și scose la ivelă bolnavul pușor.

Era o copilă de un an și mai bine, cu părul gălbul și môle ca puful, dară cu fața ofilită și cu ochii stinși și adânciți în fundul capului. Durerea se vedea în totă făptura bietei copilite. Pe fața ei erau însemnate acele dungii triste, care devin și mai triste, când se încuibă în obrajii unui copil, mâinile îi atârnau greoie în jos și tot trupșorul ei era cuprins de lăngedelă.

„Dar ce bolă are copila?” întrebai pe femeia, ce căuta să încălzească cu palmele sale răcitele piciorușe ale sărmanei bolnăviore.

„Vai de ea, mititica! . . . Rea bolă, rea de tot, domnule,” răspunse biata mamă cu lacrimile în ochi. „Și nu știu, ce ânger de băiat era copila asta, domnule dragă! . . . De-abia a trecut de-un an, și a și nceput să ăică *tată* și *mamă*. Ea era bucuria casei întregi. Când o vedeam pe ea și o aușiam îngânând câte-un cuvintel, par'că tot sórele răsăria în casă la mine . . . Sîntem șese inși în casă, și cu toții ne întreceam, care mai de care, să o luăm în brațe pe drăguța de mititică!”

„Și de când suferă așa sêrmăna băiețică?”

„Din Vinerea trecută, domnule dragă; din Vinerea mare, cum fi mai dicem noi. Grijiam de sêrbători, când băgai de sêmă, că mititica nu e în toți boii ei. Gurița-i încetase, trupul i sê înmuiașe și ochișorii nu-i mai erau așa de vioi ca de obicei. . . . Mai întâiu gândiam, că o va fi deochiat-o cine-va, unde era așa de frumușică și așa de drăgălașe, și chieamă pe baba Ilinca din vecini, să-i facă de deochiū. Dar tôte au fost în zadar. Cătră sêră i s'a făcut tot mai rău și tot mai rău, până când în sfêrșit — o domnule, mi-e gróză să-ți și spu! — am vêdut, că biata copilă a căpêtat *bóla cea rea!*”

Și sêrmăna femeia plângea, de-ți era mai mare mila de dênșă.

„Da bine, cum să-i fi venit băietei dumitale *bóla* asta așa de primejdiosă? . . . Ce gândesci dumnea-ta?”

„De, știu și eu, păcatele mele, domnule! . . . Pe semne c'a lovit-o săgêta de amiașă-și, pentru-că m'a pus păcatele de n'am ținut Joia mare, și am lucrat câte ceva . . . O domnule, să știu, că sê prăpădesce băiata asta, mai bine mi-ași lega o pêtră de gât și m'aș arunca în fântână!”

„Nu cum-va sê va fi spăriat copilă de ceva?” . . .

„Cum să sê spărie, domnule!, căci mai toți eram pe lângă ea, și toți umblău cu ea, ca cu o păpușică.”

„Nu cum-va *bóla* asta este în familia d-vóstră?”

„Dómne feresce! domnule dragă. Și maică, și taica, și toți ai noștri au fost ca nisce trunchi de sântoși!”

„Atunci trebuie, că copilă a mâncat ceva nepotrivit cu stomacul ei!”

„Ba nu, domnule dragă. Mititica a supt mai tot postul, chiar și'n sêptămâna mare, până cătră sfêrșit.”

„Și?” . . .

„Mai pe urmă am socotit, că Joi și Vineri și Sâmbetă va fi păcat să-i dau lapte.”

„Și ce i-ai dat de mâncare?” . . .

„Apoi să veđi, domnule. Joi i-am dat *puțintică mămăliguță și puțintică varză călită cu uleiū*. Vineri n'a mai vrut să mai mănânce nimica.”

Acuma înțeleșei, cam din ce pricină sê bolnăvisc sêrmăna copilă.

„Ei bine, nu puteai dumnea-ta să pu! la piept pe băiata d-tale și'n țilele acestea din urmă?” întreba! cu necaz pe mama nepricepută, dar totodată vrednică de compătimit.

„Vai de mine, domnule, că dór' nu sântem păgâni! . . . Dăcă n'om postí nici două, trei zile din săptămâna patimilor, apoi ce bunătate mai putem aştepta noi dela D-zeu?“

„Dar un băiat mic nu este ca omul mare; dela el nu putem aştepta, ceea-ce se aşteptă de pildă dela mine séu dela d-ta!“

„Apoi de, domnule, așa am făcut și cu ceilalți băieți, și slavă Domnului, nu li s'a întâmplat nimica! Nu credeam, ca tocmai de ea, mititica, să se lipescă reul . . . Dar săgeța de amiață-ți, săgeța de amiață-ți!“

Incepusem a mă necăji pe femeea, ce îngrijise așa de rău de copila ei. Mă preumblai de vre-o două, trei ori prin casă, și apoi o întrebai de nou :

„Ei bine, ce mijloce ai întrebuințat d-ta pentru reinsănătoșarea copilei d-tale?“

„Apoi de, domnule, am pus să-i descântc cu cépă măruntă și cu untură de găscă și s'o atingă cu mătură dela om mort, dar nu i-a ajutat nimica.“

„Și mai departe?“ . . .

„Am dat acastiste la șapte sfinte biserică și am aprins șapte făclii de cêră.“

„Ei, și?“ . . .

„Alaltă-eri am dus-o la sfânta biserică și am pus-o să trecă peste ea părintele dela noi cu sfintele daruri, și apoi m'am dus la părintele cel bătrân din satul vecin, de i-a cetit molitvele sfântului Vasile.“

„Dară la doftor nu ai dus-o?.. Nu cum-va ar fi fost mai bine, ca în loc s'o porți atâta prin frig — căci e departe din satul d-vóstră până aici —, să fi chemat un doftor și să'l fi întrebat, ce este de făcut?“

Aici amémdouă femeile începură a protesta energetic împotriva mea, de bună sémă socotindu-mă de cine scie ce lipsit de Dumnezeu, dar' într'aceea copila scóse un strigăt sfășietor, mânilor începură a i se încheșta, trupul i se strâmbă, fața începú a i se schimonosi . . . Era o scenă din cele mai dureroșe —

Póte voiți să știți, ce s'a ales cu biata mititică?

Nu vă pot spune nimica, căci n'am mai îndrăsnit a mă informa de loc despre sêrmăna copilă, temédu-mă, ca nu cum-va să aud și despre ea, că a fost, ca atâtea alte fâpturi nevinovate, o jertfă a bigotismului și a superstițiunei.

B.

Bibliografie.

Abecedar sau întâia carte de cetire pentru copii și copilele din anul I-ii de școală, întocmit de mai mulți prietini ai școlii. Brașov, 1887. Editura librăriei Nicolae I Ciurcu. Prețul unui exemplar cartonat 20 cr — Acest nou Abecedar este compus după *metoda scriptologică*, adică după metoda acela, care conduce la cetire prin scriere. Printr'o tractare paralelă a literilor scrise cu a celor tipărite, autorii acestui Abecedar au căutat, și după cum ni se pare, au și isbutit, a face o punte de trecere de tot lesnicioasă între scriere și cetire. Materialul de cetit, și mai cu seamă piesele din partea a treia (istorioare, cântări și rugăciuni), sunt potrivite gradului de pricepere al școlărilor începători, limbajul este popular și propozițiunile în genere scurte. Pentru escitarea curiozității copiilor, și prin urmare ca un indemn la cetire, autorii au aflat de bine a introduce în cârticica lor și câte-va ilustrațiuni destul de reușite, corespunzătoare materialului din piesele, lângă care sunt alăturate. Hârtia este bună; literile corespunzătoare recerînțelor igienice. — Atragem așa-dară atențiunea fraților învățători asupra acestui nou Abecedar. P.

Diverse.

Esamene învățătoresci. Esamenele de calificățiune învățătoresci pentru candidații din archidieceasa română gr. or. a Ardealului se vor ține la consistoriul din Sibiu în 1 Iulie v. și în zilele următoare. Cererile pentru admitere la aceste esamene, provădute cu testimoniile de lipsă, au a se așterne prin oficiile protopresbiterale până la 15 Iunie v. inclusiv.

Școlile române din diecesa Aradului și a Oradiei-marî. În sumariul ședințelor sinodului aradan din anul acesta, publicat în „Biserica și școla,” aflăm următoarele date despre școlile române gr. or. din diecesa Aradului și a Oradiei marî: În *diecesa Aradului* sunt (în 304 comune) cu totul 382 școle. Numărul copiilor și copilelor obligați a cerceta școla de toate zilele a fost în decursul anului școlastic trecut 33,261 (17,977 copii, 15,284 copile). Din aceștia au cercetat școla 8842 copii, 4242 copile, cu totul 13.084. Școla de repetițiune ar fi trebuit să fie frecventată de 10,031 băieți și băiete, pe când în faptă a fost cercetată numai de 370 școlari și 235 școlărițe (?). În institutul preparandial din Arad sunt 126 elevi, dintre cari 72 sunt internați și provăduți cu cele de lipsă în alumneul diecesan. — Pe teritoriul *diecesei Oradiei marî* se află 230 școle cu 207 învățători (23 școle nu au putut fi provădute cu învățători). Numărul pruncilor dela 6—12 ani obligați a cerceta școla a fost de 15,723 (8339 copii, 7384 copile), dintre

carî au cercetat șcôla 3615 copî și 2253 copile, cu totul 5868. Din pruncii dela 12-16 ani în număr de 4766 (2470 băieți, 2296 băiete) au cercetat șcôla de repetițiune numai 214 (?). La șcôlele primare și medii de alte confesiuni din Oradia-mare, Beiuș, Salonta și Dobrișin au fost cu totul 294 elevi români greco-orientali.

Șcôlele din diecesa Caransebeșului. În „Convorbirile pedagogice“ din Panciova, conduse de d-l P. Stoica, aflăm următoarele date despre șcôlele române gr. or. din diecesa Caransebeșului: Copî și copile obligați a cerceta șcôla în 1885-6 au fost 19,804; din aceștia au cercetat șcôla numai 10,904. Șcôle au fost cu totul 212; învățători 216, ăra învățătore 8. La institutul pedagogic din Caransebeș au funcționat 4 profesori ord., 3 estraord și 2 magistri de musică. Acest institut a fost cercetat de 33 elevi și 10 elevc.

Șcôlele românesce din Macedonia. În numărul din 1 Aprilie a. c. al „Convorbirilor literare“ d-l Theodor T. Burada a publicat un interesant articol, din care se pôte vedea situațiunea șcôlelor românesce din Macedonia. Cu totul sînt 18 șcôle primare de băieți și 8 de fete, înființate dela a. 1864-1884. Afară de aceea în Bitolia, capitala Macedoniei, se află un gimnasiu, care astăzi are 6 clase, întemeiet în Martie 1881. Numărul copîilor dela șcôlele primare este de 1150, ăra al copilelor de 400. Gimnasiul din Bitolia în 1882, când și a cules d-l Burada datele sale, era cercetat de 70 școlari, între cari 46 bursieri. Meritul de căpetenie pentru înființarea acestor școli este al archimandritului Averchie din Avdela, și al neobositului Apostol Mărgărint, care în August 1878 a fost numit inspector al șcôlelor românesce din Macedonia.

O dispozițiune vrednică de imitat. Părintele *Simeon Popescu*, zelosul protopop al Sibiului, avînd în vedere, că multe din datele privitoare la bisericile noastre, nefiind însemnate nicăiri, se perd, și astfel generațiunile mai tinere nu mai sînt în stare a'și da sémă despre lucrurile dimprejurul lor și despre bărbații, cari au contribuit la înființarea și susținerea acestor lucruri, a dispus printr'un circular al său din 10 Maiu a. c., ca în fie-care comună din protopopiatul său să se introducă două cărți, una cu numele „Cronica parochială“ și alta numită „Condica bisericeii“, al căror scop dînsul îl arată în următorul chip: — „a) *Cronica parochială* are să cuprindă un volum mai mare în folio de hârtie albă bine legată. În această carte are să se inducă istoricul parochiei din an în an, însemnându-se adecă evenimentele mai însemnate ale parochiei, faptele mai remarcabile ale singuraticilor, întemplate în decursul anului. Și fiind-că ceea-ce se petrece în această carte, se petrece

pentru viitorime, care va avé să judece faptele: nimenea nu este volnic a scrie într'enska după placul său, ci la sfârșitul fiecărui an comitetul parochial stabilește însuși istoricul ce are să se înscrie în Cronică. Textul stabilit de comitetul parochial are să se re-vadă și aprôbe de protopresbiterul tractual, și apoi să se inducă în Cronică prin notarul comitetului parochial. Înainte de a se începe inducerea din an în an, are să se stabilească istoricul comunei bisericesci din timpurile cele mai vechi până acum. Spre acest scop comitetul parochial va consulta toate actele, documentele, inscripțiunile și tradițiunile, ce va puté afla, privitoare la înființarea comunei bisericesci, dezvoltarea și sôrtea ei în decursul timpului, apoi când, prin ale cui spese și stăruințe s'a zidit biserica, școla, casa parochială, cum s'a acuirat averile bisericesci: moșii, fonduri etc., — încât va fi cu puțință constatarea cu numele a celor ce au dăruit bisericii realităși. Istoricul acesta în general, compus și adoptat de comitetul parochial, să mi se aducă mai întâiu mie spre a-l revedé, și numai după revedere are să se inducă în Cronică, după care apoi însemnările vor avé să decurgă regulat din an în an. — *b) Condicta bisericeii* va cuprinde asemenea un volum bine legat, cu rubrici detaliate. În această carte au să se inducă toți câți fac vre-un dar bisericeii sau școlei, fie în odore, vestminte, bani, realităși nemișcatore ori alte lucruri de valóre. Acastă carte, care s'ar puté numi „cartea de aur a bisericeii“ este menită a păstra la un loc pe toți binefăcătorii bisericeii și a'i aréta urmașilor lor și preste sute și mil de ani. Și în această carte înscrierile le face comitetul parochial: nu însă la sfârșitul anului, ci de câte ori i se dá ocnsiune să constateze vre-o binefacere. P'ână a nu se induce binefăcătorii de acum, pe care îi scim din intuițiune proprie, au să se inducă toți binefăcătorii de mai 'nainte. Și la acest loc comitetul parochial are să cerceteze de aprôpe toate actele, inscripțiunile și tradițiunile, ce va afla, și constatând numele, caracterul, soiul și mărimea binefacerii lor, le va induce mai întâiu în carte, și după aceea pe binefăcătorii din timpul nostru. — Ambe aceste cărți se vor păstra cu mare îngrijire între lucrurile de preț. La ziua hramului bisericeii Cronică va sta la dispozițiunea ori-cărui parochian spre a ceti într'enska, ér' Condicta se va ceti prin parochul în aușul tuturor, pomenind la sf. liturghie pe fiecare binefăcător cu numele lui.“ — Este de lipsă, ca asemenea dispozițiuni să se ia în toate comunele, unde nu se află însemnările, despre care se vorbește în circularul părintelui S. Popescu.

Greseli de tipar. În numărul trecut al acestei foi, s'au strecurat următorele greseli de tipar: Pag. 68, șirul 6 de jos în sus (afară de notă) în loc de un curs complet din istorie, cetesce: un curs complet de istorie. De asemenea diformata propozițiune din urmă dela notița „Limba latină în școlile reale“ cetesce-o astfel: Propunerea limbii latine se va începe cu anul școlar viitor în școlile reale din Pesta, Pojun, Seghedin, Timișora, Cașovia, Arad, Cinct-biserici, Șopron și Oradia mare.

Proprietară: •Reuniunea învățătorilor rom. gr. or. din Districtul al X-lea, Brașov •
Tipografia Alexi, Brașov